

Affärsmodellinnovation för cirkulära möbelflöden

PERSONCERTIFIERING - Ett möjligt system för
märkning av återbrukade möbler

Denna sammanställning är producerad av Frida Höjvall, RISE
Research Institutes of Sweden, för det Vinnova-finansierade
projektet "Affärsmodeller för cirkulära möbelflöden".

Juni 2019

www.cirkularitet.se

Version: 1, Juni 2019

Innehåll

1. Ett möjligt system för märkning av återbrukade möbler	2
2. Utmaning	2
3. Utmaningar vid cirkulära offentliga upphandling	3
4. Vad är en certifiering?	3
5. Möjlig lösning	4
6. Alternativa lösningar	7

1. Ett möjligt system för märkning av återbrukade möbler

Den linjära logiken genomsyrar det mesta i dagens samhälle. Det innebär att för att vi ska lyckas med cirkulär omställning behövs inte bara nya affärsmodeller. Vi behöver också utmana dagens linjära logik vad gäller kvalitetssäkra, verifiera och certifiera.

2. Utmaning

I dagens linjära system kvalitetssäkras, märks och certifieras möbler genom att:

1. En möbel i en serie typtestas i ett labb. Det innebär att stabilitet och hållfasthet testas genom statiska tester, utmattningstester samt test av fall och slag tills möbeln går sönder. Av testerna kan en generell bedömning göras för hela serien. Typtestningen görs för att säkerställa att produktsäkerhetsdirektivet följs.
2. Kemikalielagstiftningen behöver också följas. För att en möbel ska bli Möbelfakta eller Svanen-märkt skickar tillverkaren in dokument som styrker att möbeln inte innehåller några farliga och förbjudna kemikalier. Tillverkaren behöver dock inte tala om vad produkten innehåller.

Dessa två sätt att kvalitetssäkra möbler sätter käppar i hjulet för cirkulära möbelflöden eftersom:

1. Det inte går att göra generella bedömningar genom att typtesta återbrukade möbler (som det går att göra av nyproducerade) eftersom de återbrukade möblerna har haft en unik bakgrund. Till exempel kan två stolar av samma modell, som köptes in samtidigt och som stått i samma kontorslandskap ha helt olika förutsättningar för att återbrukas, eftersom en av stolarna bara används vid enstaka tillfällen medan den andra används dagligen av en tung person, som dessutom töjt ut fjädrarna genom att vicka på stolen. Varje möbel behöver alltså en enskild bedömning, även om modellen har varit typtestad som nyproducerad.
2. För att sätta en möbel på den europeiska marknaden behöver säljaren veta att produkten inte innehåller förbjudna ämnen. Då tillverkaren av nya möbler inte behöver tala om vad en möbel innehåller (bara att den inte innehåller farliga ämnen), är det svårt för en försäljare av begagnade möbler att garantera att möbeln inte innehåller förbjudna ämnen. Det är till och med svårare för ursprungstillverkaren att garantera innehållet eftersom möbeln kan ha befunnit sig i en miljö med mycket kemikalier eller t.ex. reparerad med icke godkänt lim.

3. Utmaningar vid cirkulära offentliga upphandling

Vid offentlig upphandling brukar till exempel ett krav vara att en möbel ska vara Möbelfakta märkt eller leva upp till motsvarade kriterier. Möbelfaktas märkning ger en ögonblicksbild och gäller inte för begagnade möbler. Då Möbelfaktas krav innebär att ett typtest ska genomföras går det inte för återbruk att efterleva det kriteriet eftersom det inte går att generalisera i cirkulära möbelflöden. Vid cirkulär offentlig upphandling är det alltså svårt att använda sig av den traditionella linjära logiken med krav på typtestade möbler.

Samtidigt bör inte upphandlare släppa på sina höga krav på säkerhet, funktion och miljö. Det skulle kunna skapa en snedvriden konkurrens där sämre (eller till och med farliga) möbler kommer in på marknaden bara för att de är återbrukade. Till exempel skulle ”innovativa” affärsmodeller kunna skapas där möbler av låg kvalitet importeras men säljs som återbrukade.

Möbler av hög kvalitet är en förutsättning för cirkulära flöden. Att Sverige länge har haft höga krav på möbler, som till exempel Möbelfaktas märkning, gör att det finns mycket möbler i offentliga miljöer med så hög kvalitet att de kan återbrukas istället för att skickas till soptippen. Däremot bör kvalitetssäkringen vara anpassad efter en cirkulär logik. Istället för att kvalitetssäkra/märka en produkt genom bland annat ett typtest, skulle personen som kontrollerar den återbrukade möbelen certifieras, för att säkerställa kvalitén.

4. Vad är en certifiering?

Definitionerna nedan gäller både för en produkt och en personcertifiering. Till skillnad från ett diplom eller betyg handlar certifiering om att kontinuerligt uppvisa kvalitet och förmåga som motsvarar de uppsatta kriterierna. Därför kan certifieringar vara ett effektivt sätt att skapa trygghet, förtroende och säkerhet på marknader.

”En certifiering kan liknas vid ett abonnemang där innehavaren kontinuerligt visar på förmåga som uppfyller de aktuella kravnivåerna.”

”Dokumenterad kvalitet”

En personcertifiering enligt ISO 17024 används i flera branscher där dokumenterad kompetens behövs för att utföra vissa kvalificerade uppgifter. Personcertifieringar finns till för att kunden ska känna sig trygg och säker men också för att den certifierade personen ska ha en viss trygghet i sitt arbete genom att till exempel kunna öppna försäkringar. I flera fall kräver försäkringsbolag från både kunden och utförarens sida att personcertifieringar finns. Många personcertifieringar

har varit branschdrivande, det vill säga att branschorganisationer har varit drivande skapa en professionell marknad och ibland stänga ute oseriösa aktörer.

Inför en personcertifiering är det vanligt att personen tar en kurs för att uppdatera sina kunskaper. Det kan jämföras vid att de flesta med körkort skulle behöva uppdatera teorikunskaper om de skulle ta ett körkortsteoriprov igen. Vid en ISO 17024 personcertifiering är alltid examinatoren och utbildningsaktören oberoende från varandra eftersom det inte får finnas incitament för utbildningsaktören att ”släppa igenom” kandidater. Det är stor skillnad på att bli personcertifierad utifrån ISO 17024 och få ett diplom för en genomförd kurs.

Personcertifieringar enligt ISO 17024 kräver efter en godkänd certifiering även kontinuerlig uppföljning minst var 5 år anpassat efter yrket och dess utmaningar. Det kan till exempel endast vara att en rapporterar om att hen varit yrkesverksam, alternativt att hen visar upp kursintyg om nya regler införts. Exempel på certifieringar är besiktningsman, brunsborrhare och trähusbyggare.

Vilka kriterier som ska ställas bestäms av en samrådsgrupp/teknisk kommitté och formuleras i en certifieringsregel. En teknisk kommitté bör bestå av personer med olika roller (ex. tillverkare, kund, myndighetsrepresentant och teknisk expert).

5. Möjlig lösning

En lösning för att möjliggöra cirkulära upphandlingar men behålla en säker och professionell marknad av offentliga möbelflöden kan vara att implementera en personcertifiering. Vilket är en innovativ metod för att verifiera att de möbler som ”gått igenom” ett certifierat återbruk är säkra för användaren.

Den certifierade personen skulle kunna granskas utifrån utbildning, arbetslivserfarenhet, skriftligt prov och praktiskt prov. Det är då den certifierade personen som garanterar att den återbrukade möbel har hanterats och granskats efter de uppsatta kriterierna. Precis som med nya möbler kan det förekomma olyckor med en återbrukad möbel: genom en personcertifiering kan ett företag som återbrukar möbler ta ansvar men också vara försäkrade på samma sätt som vid nyproduktion.

Ett kvalitetssäkrat arbetssätt innebär i detta fall att kunskaper och rutiner säkerställer att de möbler som ”gått igenom” ett certifierat återbruk är säkra för användaren. Exempel på kunskap och rutiner som behövs för säkra cirkulära möbelflöden är inom kemikalielagstiftningen och materialsammansättning. För att en möbel ska ta sig igenom återbruksprocessen behöver den även bli professionellt granskad för att säkerställa att inga skador på produkten förekommer (ex sprickor i plasten) som skulle kunna leda till olyckor.

För att en möbel ska vara kvalitetssäkrad, räcker det inte med att en certifierad person granskat möbel. Även de material som tillförs (ex tyg eller lim) måste vara kvalitetssäkrat. Det innebär

att möbler, som en gång i tiden varit märkta av Möbelfakta, Svanen eller EU Ecolabel bara bör repareras med material (ex tyg och lim) som är godkända enligt Möbelfakta-, Svanen- eller EU Ecolabel.

För att personcertifieringen ska bidra till en hållbar utveckling är det även önskvärt att tillämpa kriterier för ”miljövänligt förhållningssätt”, som att ex välja det mest miljövänliga alternativet vid transport och renovering. Se sammanställningen *Spårbarhet och märkning 2019-06-13* för mer information om de tester som genomförts vad gäller rekommenderat innehåll i spårbarhetssystem och kriterier för återbruk inom projektet Cirkulära möbelflöden.

För att exemplifiera hur en personcertifiering skulle kunna fungera har vi formulerat två fiktiva exempel.

Exempel 1. En stor möbeltillverkare har utökat sin fabrik och har nu en egen del tillägnad återbruk. Alla som jobbar där är stolta personcertifierade för återbruk av möbler. För de allra flesta var det en enkel match att bli certifierad eftersom de jobbat i branschen så länge, men det var bra att få en uppfräschning av vad som gäller kring kemikalier. Det är även bra att ha en checklista att gå tillbaka till när de tycker lite olika, då får de svar, svart på vitt vad som gäller, gemensamma standardiserade rutiner sparar också mycket tid.

I början såldes de flesta möblerna till ett lägre pris än nytillverkade, även fast de såg ut som nya. Men möbeltillverkarens nya affärsmodell där de hyr ut ”en sittplats” växer för varje år, där är återbrukade och nya möbler lika mycket värda. I den nya affärsmodellen är IT-systemet där alla möbler har en digital tvilling med dokumenterad historik viktig för att bibehålla säkerheten och kvalitén.

Exempel 2. Under ett sommarlov renoverar Boden stolservice alla stolar i en högstadieskola. Totalt sett jobbar fem personer. Arbetsledaren Sofia, som är personcertifierad för återbruk av möbler, har sett till att företaget endast använder certifierat material. Eftersom Sofia känner igen både modellen och leverantören av stolarna och har fått uppgifter av rektorn att de köptes in för fyra år sedan kan hon på en gång börja sortera dem. I en första sortering går några stolar direkt till återvinning, några plockas isär för att spara reservdelar men de allra flesta går till hennes team som fått låna träslöjdssalen under sommaren. Efter att stolarna har tvättats och fått nytt tyg kontrollerar Sofia dem en sista gång och märker dem med återbruksstämpeln under stolen med datum.

Rektorn är mycket nöjd med arbetet och ber henne att även renovera möblerna i personalrummet. Sofia, som har ett tränat öga, ser direkt att sofforna är gamla, utslitna och dessutom var i dålig kvalitet från början, säljer istället in några soffor hon har i sin verkstad istället till rektorn.

Soffborden känner hon igen men kan inte placera leverantörer eller modell på rak arm. Efter lite efterforskning identifierar hon möbeln som inte är märkt sedan tidigare. Då hon köper mycket reservdelar från leverantören har hon en god relation och ringer dem för att rådfråga. De säger att de har kvar de testresultat och dokumentation som hon skulle behöva, men det skulle ta dem tid att plocka ihop det och behöver ta ut en viss ersättning för det. Hon berättar läget för rektorn, de kan bli onödigt dyrt för endast tre bord, men om de har ett stort affektionsvärde eller om det visar det sig att alla skolor i kommunen har dessa soffbord som behöver renoveras kan det bli en ekonomi i det.

Köksbordet känner hon igen, hon vet att den tillverkaren aldrig märker sina möbler med Svanen eller Möbelfakta och att de aldrig lämnar ut någon info till återbruksentreprenörer som henne. Hon förklarar läget för rektorn. Hon vet att det är en säker produkt som någon gång har blivit testad på labben i Borås, men eftersom hon inte kan få tag i den dokumentation som behövs kan hon inte märka produkten som återbrukad, vilket är nödvändigt i den offentliga upphandlingen.

6. Alternativa lösningar

Under projektet har vi även utforskat alternativa lösningar som till exempel:

1. En certifierad återbrukstjänst likt Svanes certifierade städtjänst
2. Alla tillverkare skapar sina egna kriterier och sina egna märkningar samt själva auktoriserar reoverare

Att certifiera en återbrukstjänst skulle fungera bra om det är främst ett hållbart tillvägagångssätt som är viktigt. Till exempel att företagen tar hänsyn till goda miljöval för transport och reovering. Däremot är det certifieringstekniskt svårt att kvalitetssäkra produktens säkerhet utifrån en tjänst, då det till exempel inte går att verifiera på samma nivå som vid en personcertifiering.

Då tillverkarna alltid har bäst koll på sina egna produkter är de bäst lämpade att lära ut och auktorisera reoverare för just sina möbler. I syftet att bibehålla god kvalitet skulle det fungera mycket bra att tillverkare auktoriserar reoverare själva. Däremot, för att ansvarsfördelningen ska vara tydlig i cirkulära möbelflöden och för att en reoverad stol ska motsvara kriterierna i en nyproducerad behöver manar vi att det behövs en oberoende 3-part som granskar processen.